

“Je moet als musicus een soort noodzakelijkheid voelen: dat je zo speelt, zodat de mensen naar je willen luisteren.”

- Léon Berben

Dit magazine wordt uitgegeven door de Edesche Concertzaal.

De Edesche Concertzaal is een initiatief van Eskes Media. De Edesche Concertzaal ontvangt geen subsidies.

Vormgeving:
Eskes Media

Redactie Edesche Concertzaal:
Mechteld Hopman
Jan-Willem van Ree

De Edesche Concertzaal wordt gesponsord door DagjeWeg.NL: de grootste en leukste website op het gebied van (dag)toerisme en vrije tijd.

<http://www.dagjeweg.nl/>

Bösendorfer Imperial 290

De Imperial 290 is het vlaggenschip van Bösendorfer, de oudste en meest gerenommeerde fabrikant van concertvleugels ter wereld.

Eigenschappen

97 toetsen
Lengte: 290 cm
Breedte: 167,6 cm
Gewicht: 552 kg
Serienummer: 81

Ypma-orgel

Het orgel in de Edesche Concertzaal is in 1882 gebouwd door firma L. Ypma voor de R.K. St.-Corneliuskerk in Limmen. In 1918 is het orgel overgeplaatst naar de Noorderkerk in Ede.

Hoofdwerk (I)

Bourdon 16'
Prestant 8'
Holpijp 8'
Viola di Gamba 8'
Octaaf 4'
Roerfluit 4'
Doublette 2'
Mixtuur 3 st
Cornet D 3 st
Trompet B/D 8'

Bovenwerk (II)

Bourdon 8'
Salicet 8'
Voix Céleste 8'
Flûte Harmonique 4'
Quintfluit 3'
Speelfluit 2'
Hobo 8'

Koppels

Hw-Bw
Ped-Hw

Pedaal

Subbas 16'
Cello 8'
Bazuin 16'

Tremolo

(voor het hele orgel)

Geniet van uw favorieten met korting!

www.edescheconcertzaal.nl/mijnserie

Stel uw eigen serie samen bij de Edesche Concertzaal. Kies zelf uit alle concerten de mooiste uit, stem de concerten af op uw agenda, en bestel ze als MijnSerie met een mooie korting. Of maak er een origineel cadeautje van!

- Bij 3 tot 5 concerten ontvangt u een korting van 10%;
- Bij bestelling van 6 tot 10 concerten ontvangt u een korting van 17,5%;
- Bij 11 tot 15 concerten ontvangt u een korting van 25%;
- Bestelt u 16 concerten of meer, dan ontvangt u een korting van 32,5%.

Na aankoop ontvangt u een handig pasje in mooie verpakking. Past in de portemonnee zodat u altijd voorbereid bent op een concertbezoek!

Bestel een serie online of bij één van de verkooppunten.

Keyboard Works Volume 1

De eerste kennismaking met de klavecimbel voor mij was via een Kruidvat-CD, waarvan er tienduizenden verspreid zijn. Ik moet eerlijk zeggen, de muziek bekoorde mij ergens, maar ergens moest ik ook wel even doorbijten. Toch heb ik wel wat uurtjes klavecimbel afgeluisterd...

Toch enigszins misleidend, zo'n doos CD's die zich 'Keyboard Works' noemt. Als Kruidvat-publiek denk je toch aan andere zaken dan een klavecimbel. Zoek op YouTube op 'keyboard', en je komt, inderdaad, keyboards tegen. Die moderne toetsinstrumenten klinken heel wat moderner dan zo'n oud tokkelinstrument.

Hoe dan ook, het leuke hiervan is, dat Léon Berben uit die doos vier cd's helemaal heeft vol gespeeld. Zeventien jaar geleden bracht hij de klavecimbel bij het grote publiek via de Kruidvat-route. Of dat door elke kenner in dank werd afgenomen... In de Volkskrant van 6 juli 2000 vroeg iemand zich af of het wel verstandig was voor een musicus om zijn artistieke prestaties toe te vertrouwen aan de drogist... Toch een discussie die je je tegenwoordig niet meer kunt voorstellen in onze digitale wereld. Léon Berben had groot gelijk: waarom zou je de klavecimbel geen groter publiek geven?

*Nando Eskes
initiatiefnemer en eigenaar Edesche Concertzaal*

Concerttip

Geniet 24 september ook van Bachs meesterlijke Cellosuites. Mayke Rademakers speelt dan de eerste twee suites en combineert deze topstukken met muziek van Kurtág en Goebaidolina.

Bestel kaarten via
tickets.edescheconcertzaal.nl/t520

Foto: Lutz Voigtlaender

Léon Berben: "Er zijn veel saaie klavecijnisten"

Wie aan Limburgse muziek denkt, denkt al snel aan harmonie, fanfare en André Rieu. Hoewel klavecijnist Léon Berben (1970) in Heerlen is geboren, heeft hij meer met de klassieke oude muziek dan met de Limburgse muziekcultuur. Nog voordat de kleine Léon überhaupt kon kennismaken met de plaatselijke fanfarekorpsen was hij al verliefd op het orgel in de kerk "Ik vond het een fascinerend instrument."

Door Jan-Willem van Ree

Maar de eerste keer dat de muziek Léon echt raakte, was tijdens een concert door Musica Antiqua Köln, het barokensemble waar Léon later zelf bij zou spelen. "Ze voerden muziek van de Bach-familie uit, dat vond ik zo ongelooflijk mooi. De zeventiende-eeuwse Duitse muziek sprak me toen al erg aan. Op de radio luisterde ik bijvoorbeeld graag naar organisten als Bernard Winsemius."

Direct contact met de klank

Muziek zat zijn familie ook in het bloed: "Mijn vader speelde in de plaatselijke harmonie en mijn moeder zong in het kerkkoor. Toen ik een jaar of zes was ging ik net als mijn broer op pianoles en vanaf mijn tiende kreeg ik orgelles. Mijn orgelleraar gaf ook

klavecimbelles. Ik moet een jaar of twaalf, dertien zijn geweest toen ik een keer op het klavecimbel mocht spelen. Ik was meteen verkocht. Niet alleen de klank sprak me aan, ook de manier van spelen. De piano begon me toen eigenlijk al snel te vervelen. Als kind weet je natuurlijk niet waarom je iets mooi of juist niet mooi vindt, maar het moet iets te maken hebben gehad met het feit dat je als speler op een klavecimbel bijna direct contact hebt met de snaar en dus de klank. Dat is anders dan bijvoorbeeld bij een piano, waar een heel mechaniek van houtjes en hamers tussen jou en de snaar zit."

Ton Koopman en Gustav Leonhardt

Met de interesse voor het klavecimbel begon ook Léons liefde voor de oude muziek, een liefde die hij omzette in vakmanschap op de conservatoria van Amsterdam en Den Haag. Daar studeerde hij orgel en klavecimbel bij onder anderen Ton Koopman en Gustav Leonhardt. Van Leonhardt was hij zelfs de laatste leerling. Het waren belangrijke docenten die zijn oren openen voor het verhaal achter de muziek. "Ik ben altijd op zoek naar wat de componist ermee bedoeld zou kunnen hebben, naar de structuur in die muziek. Hoe vertel je met muziek een verhaal? Eigenlijk zou je Bachs muziek moeten beluisteren alsof je naar een goede speech

luistert. We hebben als musici de verplichting om die muziek zo te spelen, zodat de mensen het kunnen begrijpen. Je moet als musicus een soort noodzakelijkheid voelen: dat je zo speelt, zodat de mensen naar je willen luisteren."

"Je moet durven versieren"

Dat juist het klavecimbel nogal eens een slechte naam heeft, komt volgens Léon door het feit dat er zoveel saaie klavecijnisten zijn. "Wat ik soms bij andere spelers mis is dat ze geen verhaal vertellen. Ze spelen wel de juiste noten, maar het is vaak zo saai, doordat ze het verkeerde tempo kiezen. Als je je met de bronnen gaat bezighouden - hoe werd bijvoorbeeld in Bachs tijd over muziek gedacht - dan kom je tot een heel ander beeld. Dan is langzaam niet alleen langzaam, maar ook versierd. Illustratief hiervoor is de bundel 'Methodische Sonaten' van de Duitse componist Georg Philipp Telemann, een tijdgenoot van Bach. Daarin liet hij de solostem van de langzame delen twee keer afdrucken: de eerste keer onversierd en de tweede keer mét versieringen. Als musicus moest je durven versieren en dat moet je nu nog steeds."

Musica Antiqua Köln

Bij Musica Antiqua Köln, het ensemble waar hij vanaf 2000 klavecijnist was, werd rigide muziek gemaakt. "Het was heel intensief en heel streng. We repeteerden elke dag. Er was één manier van spelen die heel consequent werd toegepast. Alleen was die manier van spelen wel op bronnen gebaseerd. Er werd heel wat uitgetroefd en als het niet werkte ook weer even snel verworpen. Soms was dat wel eens shockerend voor het publiek als we bijvoorbeeld Bachs Brandenburgse concerten vanuit een nieuwe overtuiging radicaal anders speelden. Maar het belangrijkste was dat we als ensemble één opinie volgden."

In 2006 werd Musica Antiqua Köln opgeheven. De belangrijkste reden hiervoor was dat artistiek leider Reinhard Goebel wegens ziekte niet meer kon spelen. "Eigenlijk had hij al veel langer last. Toen de eerste violist ook nog een ongeluk kreeg, werd het steeds moeilijker om door te gaan. Musica Antiqua Köln was uniek in de wereld van de oude muziek, want er zijn weinig zelfstandige kleine ensembles. Eigenlijk zou je ons kunnen vergelijken met een klassiek strijkkwartet. We waren fulltime met elkaar bezig en dat maakte het ook zeer exclusief." Inmiddels is Léon Berben betrokken bij Concerto Melante, een selectie uit de Berliner Philharmoniker, gespecialiseerd in oude muziek. "Zelfs Reinhard Goebel is er op de achtergrond bij betrokken, dus zijn gedachtegoed leeft in ieder geval voort."

Bach en zonen

Zijn eigen opvattingen over muziek laat Léon Berben graag horen in zijn recital rond vader Bach en zijn zonen. "Het is zo interessant om te horen dat vader en zonen op hetzelfde moment zulke verschillende muzikale talen spreken. Als je bijvoorbeeld luistert naar Bachs 'Musikalisches Opfer' (1747), hoor je een totaal andere componist dan zijn zonen die op hetzelfde moment hun sonates componeerden. Eigenlijk was vader Bach op dat moment voor de jongere generatie al hopeloos ouderwets en daarom oninteressant. Zijn virtueuze spel waardeerde men nog wel."

Aanvankelijk staan Bachs zonen nogal onder druk van hun vader, maar maken ze zich geleidelijk aan steeds meer van hem los. "Bijvoorbeeld Carl Philipp Emanuel Bach. Die zit al veel meer op de lijn van Haydn en Mozart. Zijn broer Wilhelm Friedemann stond misschien nog het meest onder invloed van zijn vader. Johann Sebastian wilde zijn zoon altijd helpen als het niet lukte. Hij schreef zelfs sollicitatiebrieven voor zijn zoon, die Wilhelm Friedemann dan alleen maar hoefde te ondertekenen. Toen Wilhelm Friedemanns eerste reeks sonates op. 1 flopte, verkocht vader Bach de stukken vanuit zijn eigen huisuitgeverij. Desondanks is Wilhelm Friedemanns muziek van een zeer hoog niveau en daarom speel ik het ook."

Een klavecimbel van Keith Hill

Léon speelt vanavond alle stukken op zijn eigen klavecimbel. Op de vraag waarom hij zijn eigen instrument meeneemt, antwoordt hij: "Voor mij als speler vind ik de kwaliteit van het instrument bijzonder belangrijk. Veel klavecimbels klinken vaak nogal koud en metaalachtig. Het instrument dat ik meeneem is gemaakt door Keith Hill en gebaseerd op de voorbeelden van de achttiende-eeuwse klavecimbelbouwer Christian Zell. Bijzonder is dat de klank van dit instrument een beetje zingt. Je kunt het vergelijken met een bloem die opengaat. De toon wordt de ruimte in geslingerd en ontspant zich dan pas."

Goede popmuziek

Hoewel Léon zijn hart heeft verpand aan de oude muziek, luistert hij ook graag naar andere muziek. "Ik hou ook zeker van latere muziek, zoals die uit de negentiende eeuw, maar dat speel ik eigenlijk niet. Ook ben ik een fan van goede popmuziek. Maar of bands van nu nog hetzelfde muzikale niveau weten te halen als bijvoorbeeld The Beatles en The Rolling Stones, waag ik te betwijfelen." Ook daarin blijkt Léon Berben een liefhebber van 'oude muziek' pur sang.

Bach, Johann Sebastian (1685-1750)**Fantasie und Fuge in a, BWV 904****Bach, Wilhelm Friedemann (1710-1784)****Sonate in D, op. 1, Fk3**

I. Un poco allegro

II. Adagio

III. Vivace

Van alle Bach-zonen kon Wilhelm Friedemann het minst loskomen van de invloed van vader Bach. Toch had Wilhelm Friedemann ook veel aan zijn vader te danken. Toen Friedemanns eerste bundel Sonates flopte, verkocht vader Bach de stukken vanuit zijn eigen huisuitgeverij. Ondanks de matige ontvangst, behoren deze sonates tot Friedemanns beste stukken.

Bach, Johann Sebastian (1685-1750)**Uit: Ein Musikalisches Opfer, BWV 1079**

Ricercar a 3 in c

Bach, Carl Philipp Emanuel (1714-1788)**Sonate in b, Wq. 49, nr. 6 'Württemberg'**

I. Moderato

II. Adagio non molto

III. Allegro

PAUZE**Bach, Johann Sebastian (1685-1750)****Toccatina in e, BWV 914****Bach, Carl Philipp Emanuel (1714-1788)****Rondo in a, Wq. 56, nr. 5****Bach, Wilhelm Friedemann (1710-1784)****Sonate in C, Fk1B**

I. Allegro

II. Grave

III. Vivace

*Vroege versie***Bach, Johann Sebastian (1685-1750)****Chromatische Fantasie und Fuge in d, BWV 903**

Al bij leven rekende Bachs tijdgenoten zijn 'Chromatische Fantasie en Fuga' tot zijn meesterwerken. Vermoedelijk componeerde Bach het stuk tussen 1717 en 1723, toen hij kapelmeester was aan het hof van Köthen. Het stuk is vermaard om de expressieve en grillige passages.

Verdieping

Gezien de goede relaties tussen vader Johann Sebastian Bach en zijn zonen moet de onderlinge band in huize Bach hartelijk zijn geweest. En al moest de oude Bach weinig hebben van de muzikale vernieuwingen van zijn zonen Wilhelm Friedemann en Carl Philipp Emanuel, hij volgde met vaderlijke bezorgdheid de muzikale ontwikkeling van zijn kinderen op de voet.

Door Jan-Willem van Ree

Dat begon al zeer vroeg. Zo componeerde vader Johann Sebastian een lesboekje waaruit zijn oudste zoon Wilhelm Friedemann klavecimbel leerde spelen. En toen jaren later de uitgave van Wilhelm Friedemanns eerste reeks sonates opus 1 flopte, was het vader Bach die de stukken vanuit zijn eigen huisuitgeverij verkocht. Hij zag er wél wat in.

Chromatische Fantasie

Johann Sebastian Bach groeide zelf op in de hoogtijdagen van de Barok. Op bijna alle fronten legde hij daarvan meesterlijke getuigenissen af. Zijn 'Chromatische fantasie en fuga', BWV 903 vormt bijvoorbeeld één van de absolute hoogtepunten in Bachs klavierwerken. Ongebruikelijk voor zijn tijd is de virtuositeit en de harmonische expansie die Bach erin laat horen. Ook zijn zonen waren onder de indruk van dit stuk. Wilhelm Friedemann, zelf een groot improvisator, zei erover dat het "altijd mooi zal blijven".

Musikalisches Opfer

Hoe positief Wilhelm Friedemann ook over de muziek van zijn vader was, Johann Sebastian Bach moet met gemengde gevoelens hebben toegezien hoe zijn zonen nieuwe muzikale wegen insloegen. Hoezeer de muziek van vader Bach verschilde met die van zijn zonen is het beste hoorbaar in Bachs 'Musikalisches Opfer' (1747). Hierin horen we een totaal andere componist dan zijn zonen, die op hetzelfde moment hun sonates componeerden.

Melodie

Bach schreef zijn 'Musikalisches Opfer' na zijn bezoek aan koning Frederik de Grote van Pruisen, aan wiens hof Bachs andere zoon Carl Philipp Emanuel werkzaam was. Frederik de Grote was een groot muzikliefhebber en Bach vroeg de koning dan ook om hem een melodie te geven waarop Bach kon improviseren. Eenmaal thuisgekomen in Leipzig werkte Bach dit thema uit tot een meerdelige compositie. De driestemmige 'Ricercar', waarmee de compositie opent, is niet alleen de benaming voor dit type compositie, namelijk een fuga, maar de letters vormen ook een acrostichon. Die staan voor de afkorting: Regis Iussu Cantio Et Reliqua Canonica Arte Resoluta, op gezag van de koning is de melodie uitgewerkt en de rest geschreven op de canonische wijze.

Expressie

Hoe ingenieus de muziek van Bach senior ook in elkaar zit, zijn zonen moesten weinig hebben van de ingewikkelde canons en fuga's van hun vader. Zij schreven liever sonates in een stijl die al meer in de richting van Haydn en Mozart ging. Vooral de composities van Carl Philipp zitten vol levendige expressie en bestaan uit melodieuze, gepassioneerde en flitsende muziek. Hiermee is de periode van de Barok definitief voorbij. Sterker nog, de muziek van Carl Philipp Emanuel Bach zou één van de inspiratiebronnen vormen voor niemand minder dan Ludwig van Beethoven.

Tips voor een mooie voorstelling

Je kunt een speld horen vallen in de Edesche Concertzaal. Houd daar s.v.p. rekening mee:

* Schuifelen, bladeren door programmaboekjes, snoeppapiertjes openen... vermijd dat tijdens het concert. Dan heeft niemand er last van.

* Hoesten, kuchen, daar kunt u natuurlijk niets aan doen. Probeer dit te beperken en te timen tijdens het applaus of tussen stukken door. Kan het niet anders, probeer dan het geluid te dempen met een tissue of doekje. Bij aanhoudende hoest kunt u de zaal verlaten en kunt u bij de kassa een tegoedbon van 25 euro aanvragen.

Het is niet toegestaan om film-, foto- en geluidsopnamen te maken.

Léon Berben behoort tot de leidende oude-muziekspecialisten van zijn generatie. Hij werd in 1970 in Heerlen geboren, maar woont al jaren in Keulen. Hij behaalde zijn diploma Uitvoerende Musicus voor orgel en klavecimbel aan het conservatorium van Amsterdam. Daar studeerde hij onder meer bij Rienk Jiskoot, Ton Koopman en Tini Mathot en was hij de laatste leerling van Gustav Leonhardt. Vanaf het jaar 2000 was Léon Berben klavecinist bij Musica Antiqua Köln. Met dit barokensemble reisde hij over de hele wereld en maakte hij verschillende cd-opnames.

Nadat Musica Antiqua Köln in 2006 ophield te bestaan, richtte Léon zich vooral op zijn solocarrière. Hij speelde op belangrijke oude-muziekfestivals zoals het Klavier Festival Ruhr, Lucerne Festival, Festival Oude Muziek Utrecht en het Festival de Música Antiga de Barcelona. Momenteel is hij als klavecinist verbonden aan Concerto Melante, een ensemble (op historische instrumenten) van de Berliner Philharmoniker. De solo cd-opnamen van Léon Berben worden door de internationale pers lovend ontvangen en met grote regelmaat bekroond, onder andere met de Diapason d'Or, Monde de la Musique's "Choc" en de Duitse Vierteljahrespreis der Deutschen Schallplattenkritik.

AGENDA

bestel kaarten: tickets.edescheconcertzaal.nl za 24 sep - 20:00 uur

Bach Cellosuites & improvisaties - Mayke Rademakers (cello)

Bachs Cellosuites vormen de Mount Everest in de muziek voor solo cello. Zeven jaar verdiepte Mayke Rademakers zich in Bachs meesterwerk met een spectaculair eindresultaat. Tevens legt Mayke verbanden met prachtige cellominiaturen van de twee belangrijkste nog levende componisten: Sofia Goebaidoelina en György Kurtág.

bestel kaarten: tickets.edescheconcertzaal.nl za 5 nov - 20:00 uur

Vivaldi's geestelijke muziek - Johannette Zomer en het Tulipa Consort

Iedereen kent Antonio Vivaldi van zijn Vier Jaargetijden, maar hij schreef ook diep religieuze kerkmuziek. Sopraan Johannette Zomer zingt een selectie uit zijn vele prachtige geestelijke werken, zoals het 'Laudate pueri' en twee aria's uit zijn oratorium 'Juditha Triumphans'. Barokensemble Tulipa Consort maakt het programma compleet met een aantal schilderachtige instrumentale stukken.

bestel kaarten: tickets.edescheconcertzaal.nl vr 10 feb - 20:00 uur

Blokfluitkwintet Seldom Sené - Muziek uit het zestiende-eeuwse Spanje

De vijf dames van blokfluitkwintet Seldom Sené nemen u mee naar de Spaanse paleizen en kathedralen van de zestiende eeuw. Ze spelen prachtige bewerkingen van vocale muziek, variërend van de melancholische liederen van Juan Vászquez tot het virtuoze vuurwerk in de muziek van Antonio de Cabezón.

bestel kaarten: tickets.edescheconcertzaal.nl vr 24 mrt - 20:00 uur

Stabat Mater van Pergolesi

De jong gestorven Pergolesi schreef misschien wel het aangrijpendste Stabat Mater ooit. Weinig componisten wisten het verdriet van Maria om haar zoon zo intens in muziek uit te drukken als Pergolesi. In de Edesche Concertzaal klinkt dit meesterwerk samen met het minstens zo serene Stabat Mater van Alessandro Scarlatti.

Ticketverkoop

Koop heel eenvoudig via internet kaarten. Dat kan via onze eigen ticketwebsite:
tickets.edescheconcertzaal.nl

Verkooppunten

Tickets zijn ook te koop bij de Edesche Concertzaal en in Ede, Barneveld, Bennekom, Lunteren, Veenendaal, Woudenberg, Wageningen en Nijkerk. Kijk op edescheconcertzaal.nl voor de verkooppunten.

Adres en contact

U vindt de Edesche Concertzaal aan de Amsterdamseweg 9 in Ede.

Voor vragen over concerten of reserveringen kunt u ons bellen op:
0318 200 214.